

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. והקדיחו יורה נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו ושבתו לא לאו שהקדיחו לאחר נפילה דאיכא שבחא ושמע מינה אומן קונה בשבח כלי.....2
- ב. הנותן טליתו לאומן גמרו והודיעו ... אינו עובר עליו משום לא תלין נתנה לו בחצי היום כיון ששקעה עליו החמה עובר עליו משום בל תלין ... קבלנות עובר עליו משום בל תלין 3
- א. עשה לי שירים נזמים וטבעות ואקדש אני לך ... אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה ... ישנה לשכירות מתחלה [ועד] סוף.....6
- ב. באומן קונה בשבח כלי קמיפלגי.....7
- ג. המקדש במלוה אינה מקודשת.....9
- ד. שהוסיף לה נופך משלו ... מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה.....11
- ה. הנותן בהמה לטבח וניבלה אומן פטור הדיוט חייב ואם נותן שכר בין הדיוט בין אומן חייב 12
- ו. קשרו בעליו במוסירה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק.....12
- ז. נשברה כדו ולא סילקה נפלה גמלו ולא העמידה ... פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים 14
- ח. דבנתקל פושע הוא פליגי.....14
- ט. זיל אייתי ראיה דממחית לתרנגולים ואפטרך.....15
- י. המוליך חטים לטחון ולא לתתן ועשאן סובין או מורסן קמה לנחתום ועשאו פת ניפולין בהמה לטבח וניבלה חייב מפני שהוא בנושא שכר.....16
- יא. מגרומתא דאתאי לקמיה דרב טרפיה ופטריה לטבח מלשלומי דמי.....16
- יב. כשיצא לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי ועל זה נאמר הולך רכיל מגלה סוד.....17
- יג. המראה דינר לשולחני ונמצא רע ... אומן פטור כגון דנכו ואיסור דלא צריכי למיגמר כלל ... טעו בסיכתא חדתא ... רבי חייא לפנים משורת הדין הוא דעבד.....18

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

דף צט.

**א. והקדיחו יורה נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו
ושבחו לא לאו שהקדיחו לאחר נפילה דאיכא שבחא
ושמע מינה אומן קונה בשבח כללי**

כבר התבאר לעיל דף צח: שהנותן כלי לאומן וקלקלו¹, חייב לשלם, ואם קלקלו לאחר שתיקנו, נחלקו הפוסקים כמה משלם, שיש אומרים² שאין אומן קונה בשבח כלי, ומיד כשתיקנו הרי הוא ברשות בעלים שזכה גם בשבח, ולכן חייב האומן לשלם לו כשווי חפץ מתוקן, כגון שנתן לו עצים לעשות מהם תיבה וגמר לעשות התיבה, ונתקלקל, חייב לשלם דמי תיבה מתוקנת, ולא דמי עצים בלבד³. ויש אומרים⁴ שאומן קונה בשבח הכלי, והשבח שייך לאומן, ולכן אינו משלם⁵ אלא כשווי הכלי קודם התיקון⁶.

¹ שו"ע ונו"כ שו"ב

² שו"ע

³ ולמ"ד אין אומן קונה בשבח כלי ומשלם דמי כלי מתוקן, נראה שאינו מפסיד שכרו, שהרי ע"י שבחו נותן לו יותר ואין לחייב האומן משני צדדים, וכ"ש כשננגב או נאבד,

⁴ ע"י סמ"ע (שם סק"ו) ויש"ך (סק"ד) שהביאו דעת כמה ראשונים שאומן קונה בשבח כלי, וע"כ סיים הש"ך שעכ"פ הוא ספיקא דדינא והממעי"ה, וכן העלה בשו"ת מהר"ש הלוי (חו"מ סימן ד) דגם הרא"ש לא פסיקא ליה, וע"י ביאור הגר"א (סק"ח).

⁵ ופשיטא שאינו מקבל שכרו ואפילו נגנב או נאבד מפסיד שכרו, שעל זה נעשה שומר שכר,

⁶ בשו"ת מהר"ש הלוי (חו"מ סימן ד) מסתפק בדין אומן קונה אם קונה הכלי ונחשב כשלו בשביל השבח שהשביח במעשה ידיו, או הכונה דאומן קונה שבאותו שבח יש לו זכות ולא בכלי, והוכיח שאומן קונה בגוף הכלי, וכן משמע בתשובת הרא"ש דס"ד שיאסור האומן הכלי בקונם, ואם אינו קונה אלא בשבח, מאי ס"ד שיוכל לאסרו, והקצה"ח (סק"ד) הביא דברי הר"ש הלוי, והביא מדברי התרוה"ד (סימן שט) שמשמע מדבריו שאינו קונה בגוף הכלי, וע"י ש"ך (סימן פט סק"י). והאריך הקצה"ח לדון בקנין האומן בשבח הכלי, אם קונה ממש דהוי כשלו, מה יש לבעה"ב בשבח, ואם השבח יותר מדמי השכירות למה יתחייב האומן להחזירו לבעלים תמורת שכרו, ואם משום שפסק לו מתחלה שכרו, הרי דבר שלב"ע הוא, וע"כ העלה שאין האומן קונה קנין ממש, אלא קצת קנין יש לו לענין קידושי אשה בשבח זה, ולענין אם הויק שאינו משלם השבח, וקנינו דומה לקנין בע"ח במשכון, אבל לא יותר מזה. ובסוף דבריו מצדד לומר שעל השבח לא נעשה שומר כלל, ולפי"ז אף בפשיעה יהא פטור, וצ"ע, ובנה"מ (סק"ג וסק"ד) הביא דברי הרשב"א (בב"ק דף צח) וביאר הנה"מ כוונתו שקונה בכלי שעבוד כנגד שכרו, כמו במשכון שלא בשעת הלואה, דאי קונה קנין גמור, א"כ כשנאנס הכלי יפטור בעה"ב מלתת שכרו, והרי אמרו שאומן ש"ש אף כנגד שכירותו, כדמשמע מדברי הר"ן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אף כשהשבת הוא דבר שאין בו ממש, קונה האומן בשבת לענין זה⁷.

ב. הנותן טליתו לאומן גמרו והודיעו ... אינו עובר עליו משום לא תלין נתנה לו בחצי היום כיון ששקעה עליו החמה עובר עליו משום בל תלין ... קבלנות עובר עליו משום בל תלין

נאמר בפרשת כי תצא (דברים כד פסוק טו) בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תְּבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ נִצְטוּיָנוּ⁸ בזה לתת שכר שכיר בזמנו⁹, ואם אינו נותן לאחר שתבעו הפועל שכרו¹⁰ או שבא אצל בעה"ב בגמר המלאכה כנהוג אצל הפועלים¹¹, עובר בעשה ולא זו¹², ובלאו (ויקרא יט פסוק יג) לא תלין פְּעֻלַּת

⁷ עיין פתחי חושן חלק ד פרק יג הערה טז שהאריך בזה

⁸ סה"מ ל"ת רלח

⁹ כתב באהבת חסד (בפתיחה לדיני תשלומי שכר שכיר) וז"ל, תשלומי שכר שכיר הוא דבר העומד ברומו של עולם, שיש על זה כמה וכמה לאוים מפורשים בתורה, ויש בני אדם מזלזלים בהם בעו"ה, ונקל להם לאחר את התשלומין בשביל איזו סיבה קלה, כגון שמתעצל לילך וליקח ממנו שהניח ביד אחרים, או לילך ולפרוט את המטבע הגדולה שיש לו בשביל לשלם לשכיר בזמנו, ומן הדין מחויב בכל זה אפילו אם הפועל עשיר, וכ"ש אם הפועל עני כמה מחויב בעה"ב לראות לשלם לשכיר בזמנו כדי שיהא לו במה לחיות הוא ואנשי ביתו, ועיי"ש שהאריך ועי' שד"ח (כללים מערכת הב' אות סח ובפאה"ש סימן כו) אם גם בעכו"ם יש מצוה של ביומו תתן שכרו, ובקב הישר (פרק יד) כתב שהכובש ש"ש של עכו"ם ג"כ עונשו גדול מאוד, ובשו"ת תשורת ש"י (ח"ב סימן פו) מסתפק גם בישראל מומר אם עובר, עיין שם.

¹⁰ שו"ע ונו"כ שלט י

¹¹ דהו"ל כאילו תבעו בפירוש, שמחמת בושה נמנע מלתבעו בפירוש, ובס"ק לב כתב שה"ה אם אירע אונס לפועל שאינו יכול לתבעו ולא לשלוח שליח, הו"ל כתבעו וצריך בעה"ב להמציא לו מעותיו. באהבת חסד (פרק ט בנתיב החסד ס"ק כט)

¹² ובערך ש"י כתב בדעת הזהר שאם לא תבעו אינו עובר משום בל תלין, אבל על העשה של ביומו תתן שכרו עובר, אבל מפשטות הגמרא והפוסקים משמע שאף בעשה אינו עובר, עיין שם וכן בדבריו בשו"ת תשורת ש"י (ח"ב סוף סימן פו), ובסימן עג הביא הערך ש"י משו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סימן יא) שכתב שחייבא איכא אף בלא תבעו, והערך ש"י דחה דבריו, ועיי"ש מ"ש בשם שו"ת עבודת הגרשוני, ובנחל יצחק (סימן ט) נראה שהסכים לדעת העבוה"ג שאף בעשה אינו עובר כשלא תבעו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שְׂכִיר אֶתְדָּ עַד בֶּקֶר, וְעוֹד כְּמָה לְאוּיָן¹³ וּלְכַתְּחִלָּה לֹא יִשְׁכּוֹר פּוֹעֲלִים אִם יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יוּכַל לְשַׁלֵּם בְּזִמְנוֹ¹⁴.

אִם שָׂכַר קְבֻלָּנוֹת יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בִּלְתִּיץ¹⁵, וְזִמְנָן חֵיב הַתְּשׁוּלָּה אִינוֹ תְּלוּי בְּזִמְנָן אֲלֹא בִשְׁעַת גִּמְרָה הַמְּלָאכָה¹⁶, וְהַנּוֹתָן לְאוּמָן כְּלִי לְתַקְנָו בְּקְבֻלָּנוֹת¹⁷, חַל הַחֵיב בִּשְׁעַת הַחֲזוּרָה הַחֲפִיץ¹⁸, וְאִם הַחֲזוּרָה בְּיוֹם זִמְנוֹ עַד סוֹף הַיּוֹם, וְאִם

¹³ בשו"ע שם א כתב שאם אחרו עובר בלאו, ובסעיף ב כתב כל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל נשמתו ועובר בחמשה לאוין ועשה, והיינו שבתורה נאמר לא תבא עליו השמש, ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר, לא תעשוק שכר שכיר, לא תעשוק את רעך ולא תנוול, הרי חמשה לאוין, ועשה ביומו תתן שכרו.

¹⁴ אהבת חסד פרק י סעיף יב (והביא מדברי החנוך (מצוה תקפת) שראוי לכל בר דעת שיהיה הכסף בידו מרם שישכור פועלים, אלא שאין זה לעיכובא), ולכן כתב שאם רוצה ליסע מביתו ולא יחזור עד שיעבור הזמן, צריך להזמין מעות עבור הפועל קודם שיסע, ובנתיב החסד (שם) כתב בשם הפמ"ג: (בספר מתן שכרן של מצוות) שמסתפק באם נתן לשליח שישלם לפועל אם יכול לסמוך על זה, דבדאורייתא לא אמרינן חזקה שלוח עושה שליחותו, ובשו"ת הלק"ט (ח"ב סימן לא) כתב שאם זיכה בעה"ב לפועל ע"י אחר, יש צדדים בזה, ומסתברא שכל שביד הפועל לילך וליקח שוב אינו עובר, בין נתרצה הפועל ובין לא נתרצה, דהא ליכא לא תלין אתך, ע"כ, ועכ"פ נראה שהעשה של ביומו תתן שכרו אינו מקיים.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ד ו

¹⁶ ונראה מדברי הפוסקים שגם זה חידוש (חוץ מדין אומן קונה בשבח כלי שיתבאר בהערה דלהלן), שלא נאמר שאין דין בל תלין אלא בשכר הקבוע לזמן גמר מלאכתו. ונראה דה"ה כשמסר לו מלאכה ולא קבע לו זמן, אף על פי שהתשלום הוא לפי שעות, זמנו בגמר המלאכה, פתחי חושן חלק ד פרק ט הערה כז

ונראה דה"ה כשמסר לו מלאכה ולא קבע לו זמן, אף על פי שהתשלום הוא לפי שעות, זמנו בגמר המלאכה, ¹⁷ שזוהו ספק הגמ' אם אומן קונה בשבח כלי, דהיינו שזוכה האומן בגוף הכלי כשיעור שבחו, וממילא כשמחזירו תמורת שכרו הרי זה כמוכרו לו, ובמכירה ליכא משום בל תלין, או דילמא אין אומן קונה בשבח כלי ואין כאן מכירה אלא שכירות, ומסיק שאין אומן קונה בשבח כלי ועובר, וכתב הש"ך שאפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי, אם קבע שכרו לפי פעולה ולא לפי גמר המלאכה עובר, והוא עפ"י מ"ש בגמרא (שם) דאגריה לביטשא, דהיינו שמקבל שכר על כל מעשה ריכוך בבגד, ועי' באחרונים (בסימן שלט ובסימן שו) שדנו באריכות בדין אומן קונה בשבח כלי, ובקצה"ח (סימן עב ס"ק כג) ובטבעה"ח (שם)

¹⁸ כתב הרמ"א (סימן עח סוף סעיף א), ושכירות דינו כהלואה ואינה משתלמת אלא בסופה ואינו נאמן לומר שפרע תוך הזמן, מיהו אם שכר סופר לכתוב לו כמה קונטרסים, כל קונטרס מיד זמנו הוא, וה"ה בכל מלאכה המתפרדת בכיוצא בזה, והוא מדברי המרדכי (ריש ב"ב סימן תסח), ובקצה"ח (שם סק"ד) כתב שאע"פ שכתב המרדכי שכל קונטרס הוא זמנו לענין חזקה אין אדם פורע תוך זמנו, לענין שכר נשבע ונוטל דינו כתוך זמנו, כיון שאינו עובר בכל תלין עד אחר השלמת כל הקונטרסים, ולדעת הקצה"ח אינו עובר עד גמר כל הספר, אף על פי שהזכירו שכר כל קונטרס (וגם צריך שיחזיר לו הספר), ואף על פי שהמנהג לפרוע בכל קונטרס, כיון ששכרו לספר שלם אינו עובר משום המנהג, ולדעת הנה"מ (שם ס"ק ה) אם קבעו השכר לפי קונטרס, מיד כשגומר קונטרס עובר עליו. ולפי מה שהשוו הפוסקים דין זה לבניית כותל, נראה דה"ה בפועל במחבור לדעת הקצה"ח אינו עובר עד גמר כל הכותל, ולדעת הנה"מ אם הזכירו שכר כל שורה, עובר על כל שורה, ובמחבור לא שייך החזרה ליד הבעלים, שבכל מקום ברשות בעלים קיימא, ומיד כשהודיעו שגמר זמנו הוא. פתחי חושן שם הערה כט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

החזירו בלילה זמנו עד סוף הלילה. אבל כל שלא החזירו, אף על פי שגמרו והודיע לבעל החפץ, אינו עובר¹⁹.

ודוקא באומן שאין לו כלום בכלי²⁰, אבל אם הכלי עצמו הוא של אומן, ודאי דמי למכר ואינו עובר.

מה שמקובל כיום בקבלן או משרד לעבודות, המקבל לבנות או למלאכה אחרת, ואין הוא עוסק במלאכה אלא שוכר פועלים אחרים על חשבונו, אין לו דין פועל לענין זה, וגם על הפועלים אין לו חיוב תשלומין אלא דינו כעין מכר ואינו עובר, מיהו אפשר באופן שגם הקבלן עוסק במלאכה בפיקוח ותיאום עם הפועלים, על חלק זה דינו כפועל, וכדין אומן, ואף כשאינו פועל צריך לשלם לו לפי מה שהתנו או לפי התקדמות המלאכה, כיון שאין בו דין שכירות המשתלמת לבסוף²¹.

קבלן שאינו גומר עבודתו במלואה, ונשארים כמה דברים קטנים, כל שלא גמר הכל לפי התנאי אינו חייב בתשלום שכרו, ואם אומר הקבלן שאינו רוצה לגמור, נעשה כפועל החוזר, שידו על התחתונה, אבל חייב בתשלום שכרו²²,

ואם הקבלן אינו חוזר בו אלא שמתעצל או דוחהו בלך ושוב, אף על פי שאינו מחוסר אלא תיקון קטן ששזה דבר מועט, אינו חייב בשכרו, דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף אפילו בחסרון מכוש אחרון²³.

¹⁹ וכתב הסמ"ע (סק"י) המעם דאז אין פעולת השכיר מוטלת על בעה"ב, שהרי תופס משלו כנגדו, ולכאורה משמע שמדין משכון הוא, וכמ"ש הקצח"ח (סימן עב ס"ק כג) בשם כמה ראשונים, אלא שהקצח"ח שם כתב דלאו מדין משכון הוא, אלא שכל שלא החזיר החפץ עדיין לא הגיע זמן הפרעון, דשכירות אומן זמנה בהחזרת החפץ, ומ"מ כתב שאם נתן בעה"ב משכון לאומן, אף על פי שהחזיר המשכון, כיון שכבר קנה המשכון כנגד שכרו שוב אינו עובר וכ"כ בשו"ע הרב (הלכות שאלה ושכירות סעיף יג), אלא שבשו"ע הרב כתב שאפילו הודיעו שיביא מעות ויטול את שלו אינו עובר, כיון שיש ביד האומן משלו כנגד שכרו אין אני קורא בו לא תעשוק, שאין זה עושק.

²⁰ בקצח"ח (סימן שלט סק"ג) בשם מהר"א ששון דהיינו, והר"א ששון איירי במי שצוה לסופר שיכתוב לו כתובה וגם הנייר הוא משל סופר, ולא ביאר מהרא"ש מה דינו כשחלק מהחפץ של בעה"ב כגון שהוסיף נופך משלו ובש"ת תשורת ש"י (ח"ב סימן נז) נראה שמסתפק בקבלן שקיבל עליו לבנות משלו על קרקע של חבירו, אם יש בוזה דין שכירות או מכר, ונראה דעתו נוטה יותר לצד שזה מכר, ורק באומר לו הבא לי מים או עפר מן ההפקר שמצדד בשו"ת הלק"ט דאפשר דהוי כשכירות ולא כמכר

²¹ פתחי חושן שם הערה כח

²² וכתב החזו"א (ב"ק סימן ו סק"ג) שמנכה כל מה שצריך כדי לגמור המלאכה, ולא אמרינן שישום כל המלאכה כמה שזה עם התיקונים וכמה שזה בלי התיקונים כדרך שאמרו שמין לגנב וגולן

²³ פתחי חושן שם הערה כט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אם שכרו למלאכה בין ישיבין ובין לא ישיבין, אם השביח, אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי עובר, שדוקא כששכרו להשביח נמצא שאינו שכיר אלא מוכר שבחו, אבל כששכרו גם בלא שבח, הרי כשלא השביח ודאי עובר, ומשום שהשביח לא גרע²⁴.

א. עשה לי שירים נזמים וטבעות ואקדש אני לך ... אינה מקודשת עד שיגיע ממזן לידה ... ישנה לשכירות מתחלה [ועד] סוף

כבר התבאר בקידושין דף ו. שהמקדש במלוה²⁵ שבידה אפילו אמרה הן אינה מקודשת, שהרי אין כאן דבר בעולם שהוא נותן לה, ואפילו עדיין המעות בידה ולא שלחה בהן יד אינו כלום²⁶.

והתבאר שם דף מח: שאין הבדל בין מלוה, לשכירות פעולה, כלומר אם היא חייבת לו כסף על שכירות פעולה שעשה לה, ואמר לה התקדשי בכסף שאת חייבת לי בשכרי, ואפילו הגיע זמן השכירות והמלוה לגבות.

ואפילו נתנה לו²⁷ זהב או כסף או שאר דברים לעשות לה מהם תכשיטים או כלים, ואמרה לו עשה לי מזה כך וכך תכשיטים או כלים ואתקדש אני לך בשכר המלאכה, ועשאו לה ונותן לה וקדשה בעבור המלאכה, אינה מקודשת, שמכיון שאנו פוסקים להלכה²⁸ ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף²⁹,

²⁴ קצה"ח (סימן שו סק"ג) כתב עפ"י דברי התוס' (שם) אלא שכתב עפ"י דבריו בסימן עב שבשכירות שיש עליו משכון הוי כפרעון ואינו עובר, א"כ כשיש שבח וקנה השבח הו"ל כפרעון, ולמ"ד אומן קונה אינו עובר.

²⁵ שו"ע ונו"כ שם כח ז

²⁶ דהני מעות דידה נינהו דמלוה להוצאה נתנה והוי כאילו הוציאה אף על פי שלא הוציאה, והרי השתא הוא לא יחייב לה מידי ובמה תתקדש. לבוש שם ט"ז שם טו ועיין ב"ש שם יט שכ"כ רש"י והרא"ש והר"ן והטור אבל הרמב"ם כתב פ"ה דין י"ג מלוה להוצאה ניתן ואין כאן שום דבר קיים ליהנות בו מעתה שכבר הוציא אותו דינר ועבר הנאתו משמע אם עדיין בעין בידה מקודשת אבל בכל הסוגיא לא משמע כן ועיין בחדושי מהרי"ט. ועיין באר היטב שם כד שהקשה לא ידעתי האידך נעלם ממנו הב"י שכתב דס"ל להרמב"ם כיון דלהוצאה ניתנה אעפ"י שעדיין המעות בידה ה"ל כאלו כבר הוציאה אותה ע"ש.

²⁷ שו"ע ונו"כ שם טו

²⁸ כן דעת הרא"ש (סי' יא) וכן פסק הרי"ף בפ"ק דעבודה זרה (ה:): ובקידושין פרק האומר (כו:): וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות אישות (ה"ב). ב"י שם

²⁹ ובקונטרס הספיקות (כלל ז אות ה) כתב לחדש שלא נחלקו בדין ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף כי אם בשכירות פועל, אבל בשכירות קרקע ומטלטלין, כיון דאמרינן שכירות ליומיה ממכר הוא, ה"ז כנגמר קנין מכירה שמתחייב מיד בכל התמורה, וה"נ מתחייב מיד בכל השכירות, וכמ"ש הרשב"א שאם מת השוכר חייבים היורשים לשלם כל השכירות (עי' פתחי חושן חלק ד פרק א הערה ב, פרק יא הערה נג ופרק יב הערה

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כלומר חובו של בעל הבית חל מתחילת עבודתו של הפועל ועד סיומה, על כל פעם ופעם שעשה הפועל מלאכה השווה פרוטה, כלומר שלא בגמר עבודתו זוכה הפועל בשכרו אלא מהתחלת עבודתו ועד סיומה הולכת ומצטרפת לו שכירותו, והוא בתורת מלוה על בעל המלאכה, וכשמחזיר לה הכלי ומקדשה בשכירות שיש לו אצלה הרי זה מקדש במלוה³⁰.

ויש אומרים³¹ שאין לשכירות אלא לבסוף כשהוא מחזירו לה, והרי הוא מקדשה בו בשעת חזרה, לפיכך מקודשת אפילו לא הוסיף משלו כלום מקודשת.

ולענין קנין יש אומרים³² שהקונה במלוה אינו קונה, ולפי"ז ה"ה גם במקדש בשכר פעולה כנזכר³³, אבל בהנאת מחילת מלוה חשוב כקנין כסף³⁴, ואפילו אינו מוחל לגמרי אלא מרחיב לו זמן הפרעון ובהנאה זו מקנה לו³⁵.

ב. באומן קונה בשבח כלי קמיפלגי

עוד התבאר שם שמה שאינה מקודשת בשכר המלאכה י"א³⁶ שאפילו אינו שכיר יום על המלאכה אלא הוא קבלן על המלאכה, דקי"ל דאין אומן קונה בשבח כלי כלומר שאומן שקיבל חומר גלם כדי ליצור ממנו כלי, אין לו

לג ופרקו סעיף יד), משא"כ בפועל שיכול לחזור בחצי היום לא נתחייב בכל שכרו, עיין שם, ובאבני מילואים (סימן כח ס"ק מו) הוכיח מדברי התוס' (בקיבושין) שאף בשכירות קרקע שייך דין ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, עיין שם.

³⁰ אף על גב דקי"ל שכירות אינו משתלמת אלא בסוף מ"מ שם שכירות חל ע"כ פרוטה ופרוטה כיון דישנו לשכירות מתחלה ועד סוף אבל אם לא היה השכירות אלא בסוף לא היה נעשה מלוה כלל ולא היה חל שם שכירות עד שיתן לידה החפץ כן הוא בפרש"י והר"ן. ב"ש שם לח

³¹ בלבוש שם הביא דעה זו, אך הרמ"א ונו"כ משמע שהבינו שדעה זו היא משום דאומן קונה בשבח כלי ואם כן אינו אלא בקבלנות וצ"ע

³² בש"ך שם סק"א כתב דכשם שהמקדש במלוה אינה מקודשת, ה"ה הקונה במלוה וכן דעת רוב הפוסקים, אבל הרמב"ם סובר שהקונה במלוה ה"ז כנתן דמים, ובקרקע קונה קנין גמור ובמטלטלין למי שפרע והמחבר הביא ב' הדיעות בשו"ע סימן רד סעיף י. ואילו בסימן קצח סעיף י כתב השו"ע ששכירות ומשכנתא אינם נקנים במלוה, הרי שסתם כדעת האומרים שאין קונים במלוה כלל, ובסימן קצט סעיף ב סתם כדעת הפוסקים שקונים במלוה, אלא דשם איירי בחוב הבא מחמת מכר, ועי' בנה"מ סימן שדמ סק"א שנראה מדבריו שאם מיוחד לו מעות לפרעון ההלוואה ומקנה לו באלה קונה אף במלוה, עיין שם. ועי' עוד בפרק ב סעיף כח בדיון חוב הבא מחמת מכר.

³³ כתב באבן האזל פ"ג מה' מכירה הי"ח דלדידן דקיי"ל שאינו יכול לקדש בשכר פעולה דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והו"ל מלוה, ה"ה לענין מכר, ועיי"ש מ"ש לחלק בזה.

³⁴ רמ"א סימן רד סעיף י

³⁵ עיין פתחי חושן חלק ח פרק ג סעיף ז ובהערות שם.

³⁶ בשו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

קניין בגוף הכלי כשיעור השבח שהשביח, אלא חוב הוא עד שיקבל את שכרו³⁷. שאין לו שום קנין בכלי³⁸, אלא שכר היא שחייבת לו מעת תחילת המלאכה³⁹. וי"א⁴⁰ שאומן קונה בשבח כלי כלומר שאומן כשמשביחו ועשה מן הזהב שלה כלי, קונה לזכות בכלי עצמו את שכרו, כשהוא משביחו, ואינו מלוה על הבעלים אלא בכלי הוא זוכה, ובעת שמחזירו לו בשכר הקצוב הרי הוא כמוכרו לה.

ואם הכלי עדיין אצלו וקדשה בשכרו, בעת שמחזיר לה הכלי⁴¹, הרי זה כמלוה שיש לו עליו משכון ומקודשת⁴². וי"א⁴³ שדוקא בתובע שכרו אומר בפירוש שתופס הכלי

³⁷ ולכן הנותן כלי לאומן וקלקלו, חייב לשלם, אלא שאם קלקלו לאחר שתיקנו, נחלקו הפוסקים כמה משלם, שיש אומרים שאין אומן קונה בשבח כלי, ומיד כשתיקנו הרי הוא ברשות בעלים שזכה גם בשבח, ולכן חייב האומן לשלם לו כשווי חפץ מתוקן. כמבואר בשו"ע חו"מ סימן שו סעיף ב

³⁸ הרא"ש בפ' האיש מקדש (עיי' ט"ז שם בח ושכן דעת הטור דלא כרמ"א) והרי"ף פסק בפרק הגזול קמא (ב"ק לה:) וחר"ן בפרק האיש מקדש (כ. ד"ה גרסי' האומר) וכן דעת הרמב"ם שפסק בפ"ה (שם). אך ר"י, ור"ת (עיי' תוס' ב"ק צט. ד"ה ואיבעית אימא) פסק כרב אסי דאמר אומן קונה בשבח כלי.

³⁹ וכתבו תו' פ' הגזול דף צ"ט בסוגיא שם ואור"י דסברא היא שאינה מקודשת במה שמוחל לה שכרו כיון שא"י לתובעה בדין בעד שכרו עד שמחזיר לה החפץ ואין חשוב כנותן לה כלים במחילתו, עד שתבוא שעה דיכול לתובע' בדין ע"כ, מוכח מזה דאיירי שאומר לה בהנאת מחילת מלוה דהא כתבו זאת למ"ד אין אומן קונה הכלי ופשיטא לא מהני מחילת המלוה אלא ע"כ דאיירי באומר בהנאת מחילת מלוה ומ"מ לא הוי קידושין כשהכלי בידו, לפ"ז י"ל אם היא חייבת לו ממון שהלוה לה ועדיין לא הגיע הז"פ לא מהני אם אומר בהנאת מחילת כיון דא"י לתובע' בדין מיהו י"ל ש"ה כל זמן שאין מחזיר לה החפץ אין שם הלואה כלל. ב"ש שם לה

⁴⁰ רמ"א שם בדעת ר"י, ולדעה זו הנותן כלי לאומן וקלקלו, חייב לשלם כשווי הכלי קודם התיקון, אלא שאם קלקלו לאחר שתיקנו עיי' סמ"ע חו"מ סימן שו סעיף ב (שם סק"ו) וש"ך (סק"ד) שהביאו דעת כמה ראשונים שאומן קונה בשבח כלי, וע"כ סיים הש"ך שעכ"פ הוי ספיא דדינא והממע"ה, וכן העלה בשו"ת מהר"ש הלוי (חו"מ סימן ד) דגם הרא"ש לא פסיקא ליה, ועיי' ביאור הגר"א (סק"ח).

⁴¹ ב"ש שם לה שאם אינו מחזיר אינו נותן לה כלום ואינו יכולה לתובעו כמו שהתבאר.

⁴² רמ"א שם. ובד"מ כתב על זה ואף על פי שהטור כתב בשם הרמ"ה דוקא דמטי המשכון לידיה בתורת משכון נראה דכאן הוא מודה דכל אומן הכלי שהוא בידו הוי כמשכון. מאי דאמרו בגמר' אומן קונה בשבח כלי או אין קונה היינו בשכבר החזיר לה הכלי ואומר לה אח"כ תהא מקודשת בשכר שיש לי אצלך אבל אם מחזיר לה החפץ לכ"ע מקודשת מתורת משכון. ח"מ שם כז

⁴³ ותמוה לי דאם כן אמאי אמרינן דמקדש בשכר שעשיתי עמך דאינו מקודשת דמשמע בגמ' אפילו אחר הנתנה לידיה ונראה לענ"ד דמיירי שאומר בפירוש שתופס הכלי בשכר על כן הוה מלוה ויש לו משכון וזה מוכח בדבריו מדאמר ועדיין הכלי אצלו בשכרו הוי בשכרו הוא מיותר אלא דמורה בזה שבפירוש משהא אותו בשכרו. ט"ז שם כט. וגם בח"מ שם כח תמה שהר"ן כתב דשאני משכון דקני ליה מדר' יצחק אבל לגבי אומן לא חשיב משכון הכלי שעושה והוכיח זה מכמה מקומות ולא חשיב משכון ידיה עד דליתבעיה מיניה ותפס ל' אאגריה ובב"ח כתב שהריטב"א כתב בשם הרמב"ן דאפי' קבעי מיניה ותפס ליה אאגריה לא דמי למלוגא דשטרי דאין דין אומן כמלוה על משכון ומהתימ' על מור"מ איך פסק כר' ירוחם נגד דעת הרמב"ן והריטב"א וחר"ן ולפחו' היה לו לפסוק דהוה ספק קדושין.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

בשכר, הרי זה כמקדש במלוה שיש עליו משכון. וי"א⁴⁴ שרק אם בא לידו בתורת משכון.

עשה מלאכה אצל אחד ונתחייב לו פרוטה וקדשה בו, הוה דינו כדין מלוה שיש לו אצל אחרים⁴⁵.

ג. המקדש במלוה אינה מקודשת

והתבאר שם דף ו. שהמקדש במלוה⁴⁶ שבידה אפילו הוא מלוה בשטר ואמר לה הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי אצלך, אפילו אמרה הן אינה מקודשת, שהרי אין כאן דבר בעולם שהוא נותן לה, ואפילו עדיין המעות בידה ולא שלחה בהן יד אינו כלום⁴⁷.

ואין הבדל בין מלוה לשכירות פעולה, ואפילו הגיע זמן השכירות והמלוה לגבות, ואפילו החזיר לה השטר ויש בשטר עצמו שוה פרוטה אינה מקודשת, שלא היה דעתו אלא על מעות המלוה לא על השטר⁴⁸, ויש מחמירין בזה⁴⁹. ויבואר עוד להלן דף מח. בעזה"ת

הלוח לה עתה מאתים זוז⁵⁰, ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת זמן שארויח לך במלוה זו שתהיה בידך כך וכך יום ואני איני תובעה ממך עד זמן פלוני, הרי זו מקודשת,

⁴⁴ ג' שיטות בדין זה להרמב"ן לא הוי כמשכון אלא דוקא כשבא לידו בתורת משכון ואין חילוק בין אומן לאחר, ולהטור ורי"ו כשמגלה דעתו דתופס על שכרו הוי כמשכון, ולהר"ן כשתובע שכרו ממנה ותופס על שכרו אז הוי כמשכון. ב"ש שם מ

⁴⁵ רמ"א שם

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם כח ז

⁴⁷ דהני מעות דידה נינהו דמלוה להוצאה נתנה והוי כאילו הוציאה אף על פי שלא הוציאה, והרי השתא הוא לא יחייב לה מידי ובמה תתקדש. לבוש שם ט"ז שם טו ועיין ב"ש שם יט שכ"כ רש"י והרא"ש והר"ן והטור אבל הרמב"ם כתב פ"ה דין י"ג מלוה להוצאה ניתן ואין כאן שום דבר קיים ליהנות בו מעתה שכבר הוציא אותו דינר ועבר הנאתו משמע אם עדיין בעין בידה מקודשת אבל בכל הסוגיא לא משמע כן ועיין בחדושי מהרי"ט. ועיין באר היטב שם כד שהקשה לא ידעתי האידך נעלם ממנו הב"י שכתב דס"ל להרמב"ם כיון דלהוצאה ניתנה אעפ"י שעדיין המעות בידה ה"ל כאלו כבר הוציאה אותה ע"ש.

⁴⁸ כיון שלא הזכירו בשעת הקידושין לקדושי ביה, סתמא כמקדש במלוה לחודיה דמי.

⁴⁹ ס"ל דכיון דנותן לה השטר הוי כמלוה ופרוטה. ט"ז שם טז ח"מ יח

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שהרי היתה נותנת פרוטה בעד הלואה זו בהרחבת זה הזמן ובאותה פרוטה מקודשת לו, אבל אסור לעשות כן מפני שהוא כריבית, אבל ריבית גמור אינו⁵¹.

וכן אם היה לו מלוה⁵² אצלה כבר ומחל לה כולה, ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מחילת מלוה שאני מוחל אותה לך, באותה הנאה⁵³ תתקדש לי, לא במלוה עצמה, הרי זו מקודשת וכן אם אמר לה הרי את מקודשת לי במה שאני מרויח לך הזמן במלוה שאת חייבת לי מכבר, דאף על גב דאילו אמר לה התקדשי לי במלוה עצמה לא היתה מקודשת דלא יהיב לה מידי בעין, ההיא הנאה שהיתה נותן לאחר שישתדל לה כך, או לו, הויה בעין ומקודשת. ואסור לעשות כן משום ריבית. ויש אומרים⁵⁴ שבאלו השנים חילוקים אינה מקודשת⁵⁵, שכיון שעכשיו אינו נותן לה כלום לא עדיף הנאת הרחבת הזמן יותר מהמלוה עצמה⁵⁶, וגם אין בזה אפילו איסור משום ריבית כיון דאינו שעת הלואה, וגם עתה אינה נותנת לו דבר וגם לא קץ לה מידי דדבר קצוב אין כאן איסור כלל⁵⁷. ויש לחוש לדברי שניהם ומקודשת מספק⁵⁸. ואם אחר כך קבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם.

היתה חייבת מעות לאדם⁵⁹ אחר והגיע זמן לפרוע, ובא זה ונותן פרוטה למלוה להרוויח לה זמן, וקדשה באותה הנאה, כלומר שאמר לה בשעת מתן מעות למלוה התקדשי לי בפרוטה זו שאני נותן למלוה, ואמרה הן הרי זו מקודשת, אבל אסור

⁵¹ במור כתב בזה וכיון דלא קץ לאו ריבית הוא אלא אבק ריבית עד דאמר לה ארבעה בחמשה עכ"ל ועיין ט"ז יח מה שהקשה ועיין אבנ"מ כא מש"כ ליישב. ועיין ב"ש כג שכתב אף על גב דקוצץ בשעת הלואה מ"מ אינה נותן לו שום דבר מ"ה לאו ריבית גמור הוא מ"ה כתב שהוא כריבית.

⁵² מ"ז על שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן כח סעיף ט

⁵³ שו"ע ונו"כ שם י

⁵⁴ אבל אם אמר במחילת מלוה אינה מקודשת כ"כ רש"י והרא"ש והר"ן ולא כתו' פ' המדיר, וכתב בחידושי מהרי"ט שצריך שימחול לה ואח"כ יאמר לה תתקדש בהנאת מחילה אבל מדיבור זה שאומר בהנאת מחילה לא משמע שמוחל לה. ב"ש שם כה

⁵⁵ זה הוא דעת הרמב"ם ור"ה ומבואר במ"מ הטעם דלא עדיף הנאת מלוה ממלוה עצמה וכיון שבשעת קדושין אינו נותן לה דבר לא עדיף הרווחת זמן ממלוה גופה. ח"מ שם יט

⁵⁶ לבוש שם אך בב"ש כח כתב נראה דלא קאי אלא על אם מרויח הזמן אבל אם אמר שמקדש אותה בהנאת מחילה מקודשת לכ"ע אלא הר"ן נסתפק בזה ולא כלבוש.

⁵⁷ וכיון דבמלוה עצמה אם היה מקדשה בה לא הויה מקודשת גם בטובת הנאה שלה אינה מקודשת, דאי אפשר שתועיל יותר הנאת מלוה ממלוה עצמה.

⁵⁸ ולא דמי להנאת הרחבת זמן בשית מלוה, דהתם כיון שהוא מלוה לה מעות בעין ואילו היה רוצה לקדשה באותן המעות אם היה נותנה לה לשם קידושין היתה מקודשת, גם כשאינה מקדשה במעות עצמה אלא בהנאת הרווחת הזמן מקודשת בו, וגם כיון שהיא שעת ההלואה מחוי יותר כריבית אבל ריבית גמור לא הוי כיון דלא קץ לה מידי כגון ד' בה' וגם לא מידי שקיל מינה

⁵⁹ רמ"א שם

⁵⁹ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

למלוה לעשות כן משום ריבית, דאע"ג דריבית גמור לא הוה דלאו ריבית הבא מלוה למלוה הוא, מכל מקום הוי כחוזר ונוטל מן האשה שאסור לעשות כן. ואם מקדש בריבית קצוצה י"א⁶⁰ שאינה מקודשת, וי"א⁶¹ שמקודשת.

דף צט:

ד. שהוסיף לה נופך משלו ... מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה

עוד התבאר שם דף מח: שאם עשה לה כלים מהחומרים שלה אך הוסיף הוא שום דבר משלו או נתן שום דבר שיש בו שוה פרוטה לצורך המלאכה ונתנו לה⁶² לכו"ע⁶³ הרי זו מקודשת, שהרי זה כמו שהתבאר שם דף מו. שאם היה לו מלוה⁶⁴ אצלה ונותן לה עתה פרוטה ואמרה לה התקדשי לי במלוה ופרוטה הרי זו מקודשת, דסתמא דעתה אפרוטה שהוא בעין⁶⁵.

⁶⁰ מ"ז שם יט וכתב המעם דכיון דצריך הוא להחזיר בדיונים הו"ל גזל דריבית וגזל דין אחד להם וכדאיתא ר"פ איזהו נשך ועוד יש לי ללמוד דמקדש באונאה נמי לא הוי קידושין דהא בגמ' שזכרתי מדמה גם אונאה לגזל ואף על גב דעביר שם בגמ' צריכותא מ"מ לפי האמת שלשתן שוים ועל כן יש להחמיר גם במקדש באונאה בענין דהוי ביטול מקדש דלא להוי קידושין ואם יקדשנה אחר צריכה נט גם משני כי אין להקל מחמת קידושין אלו כיון דלא נזכר בגמ' בפירוש מדבר זה כן נראה לענ"ד.

⁶¹ כ"ב ב"ש שם כו ודייק כן מרש"י וכת י"ל דוקא כשלקח כבר מעות ריבית ממנה מקדש בו בזה ס"ל לריטב"א דמקודשת אף על גב ר"ק יוצא בדיונים מ"מ יכול לקדש בו אבל אם לקח ממנה איזה חפץ בריבית ומקדש בו י"ל דאינה מקודשת די"ל ידי שקלתו.

⁶² בב"ח כ' בשם תוס' רי"ד שאף שאמר בתחילה רצונך להתקדש לי בכלי שאעשה לך או בנפך שאוסיף לך ואמרה הן אינה מקודשת עד שיאמר לה בשעת נתינה וכן בגמ' ואף שבב"ח כתב זה פשוט לע"ד צריך ראייה גדולה. ח"מ שם כז. בפריש' סעיף ל"ד ל"ה משמע דהבין דא"צ לקדש אותה מחדש גם ה"ז מאריך בזה וכתב דא"צ לקדש אותה בעת הנתינה וכן בח"מ כתב צריך ראייה גדולה לדין זה. ב"ש שם למ

⁶³ רמ"א שם

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם יד

⁶⁵ והיינו דעתה אפרוטה רק אפרוטה לפי שהוא בעין דאי נימא דעתה אפרוטה היינו נמי אפרוטה א"כ תיקשי מ"מ דמ"ד מלוה ופרוטה אינה מקודשת וכי ס"ד דדעתה אמלוה לחוד ולא אפרוטה ואם קידשה במלוה פרוטה ובפרוטה בעין נימא דדעתה רק אמלוה ולא אפרוטה אלא ודאי מ"ד אינה מקודשת משום דדעתה אתרווייהו ומ"ד מקודשת ס"ל דעתה רק אפרוטה שהיא בעין, וכן מבואר בתשובת הרשב"א סי' אלף רל"ג ומבואר דהיכא שמקדש בראוי ושאינו ראוי לא הוי קידושין והא דמקדש במלוה ופרוטה דמקודשת אינה אלא משום דדעתה רק אפרוטה ומ"ד אינה מקודשת היינו משום דדעתה אתרווייהו ומקדש בראוי ואינו ראוי אינה מקודשת. אבני מילואים שם לו ועיי"ש מה שהאריך בביאור זה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ה. הנותן בהמה לטבח וניבלה אומן פטור הדיוט חייב ואם נותן שטר בין הדיוט בין אומן חייב

כל אומן שקלקל בשעת⁶⁶ מלאכה בפשיעה חייב⁶⁷, בין אם עושה בחנם ובין אם עושה בשכר, אבל כשיש צד אונס בדבר⁶⁸ כגון שנתן בהמה לשוחט ונתנבלה בידו⁶⁹, אם אינו מומחה, בכל אופן חייב, שלא היה לו לשחוט כיון שאינו בקי⁷⁰, ואם הוא שוחט מומחה⁷¹, אם שחט בחנם פטור⁷², ואם שחט בשכר חייב.

ו. קשרו בעליו במוסירה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק

⁶⁶ שו"ע ונו"כ שו"ד

⁶⁷ במקום שאין שום צד אונס בודאי שהחייב לכו"ע, ואפילו במקום שאין לחייבו מדין אדם המזיק, לא עדיף משומר חנם שהחייב בפשיעה. וכתב בכנה"ג שאם הוא אונס גמור לכו"ע פטור, ועיי"ש שמסתפק במי שסייע לשוחט ובגרמתו נתקלקל, שהשוחט ודאי פטור, ומסתפק בחיוב המסייע. ועי' מנחת פתים.

⁶⁸ דהא דאמר שמואל פושע הוא וחייב אפילו בחנם, אליבא דר"מ דאמר נתקל פושע הוא. ומשמע שאין זו פשיעה ממש אלא מדין נתקל וכתבו התוס' דאע"ג דאדם מועד לעולם באונס כי האי באונס כעין גניבה לא מיחייב אדם המזיק, כדפרישית בפרק המניח. ובש"מ (בפ' האומנין) כתב בשם הרמב"ן שכיון שאמרו אדם מועד לעולם בין באונס ובין ברצון, אין לחלק באונסין ולעולם חייב אפילו באונסים גדולים, ומה שהקשו התוס' מטבח אומן שפטור בחנם ולא חייבו מדין אדם המזיק, כתב הרמב"ן שאין באומן הטועה במלאכתו משום אדם המזיק, ומשמע אפילו קרוב לפשיעה, כל שאינו פושע גמור פטור, ובש"מ בשם הריב"א משמע שהחייב הוא מדין שומר, וכן מדיק החלקת יואב (סימן יב) מדברי הרמ"ה, עיי' שם. ועי' חזו"א (ב"ק סימן יא ס"ק כא).

⁶⁹ בלשון רש"י משמע שנתנבלה מחמת פרכוס, ועי' בכסף הקדשים שכתב שאם נתנבלה מחמת נדנוד הבהמה פטור משום דהוי אונס גמור, וכן הוא בתשב"ץ (ח"א סימן קיג) שאם תפס בסימנים כהוגן, אלא שהתנגול בלע הסימנים, ה"ז אונס גמור ופטור אפילו כשעושה בשכר.

⁷⁰ ואפילו עושה בחנם, פושע הוא. ומבואר בפוסקים שאם אמר לו השוחט שלא יסמוך עליו ואין אחריות עליו פטור.

⁷¹ כתב הש"ך בשם מהרש"ל דהיינו ששחט ג' עופות, ומשמע לכאורה בגמרא שצריך שיהא מומחה לבעל חי כזה, שאם היה מומחה לעופות אינו מומחה לבהמות, וכן להיפך, ועי' במאירי. ובתורת חיים כתב שמומחה לתרנגולים הוי מומחה לבהמות, והוכיח כן מדברי הגמרא, ועי' תרומת הכרי. ויש לעיין בשאר אומנים, כגון המוסר שעון לשען, בגד למכבסה וכיוצא בזה, איך נקבע אם הוא מומחה, שבודאי במה שיש לו עסק לאומנות זו אינו מוכח שהוא מומחה, ואם נאמר שנצרכו עדים שתיקן ג' פעמים שעונים, הרי כל קלקול בשעון יכול להיות בחלק אחר, ומי יודע אם נתמחה גם לזה, וצ"ע עדיין. פתחי חושן חלק ד פרק יג הערה כו

⁷² כתב הרא"ש (פ"ד דסנהדרין סימן ה) דכיון שהוא מומחה אמרינן מזלו של זה גרם שיקלקל. ובאמרי בינה (דיני דינים סוף סימן מח) מצדד לומר שמ"מ חייב מדיני שמים כדין גרמא בנזקין.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר לעיל דף מה: ודף נה: שלחלכה אין האדם⁷³ מתחייב בנזקי בהמתו אלא כשלא שמרה כראוי, אבל כששמרה כראוי ויצאה⁷⁴ והזיקה פטור.

איזוהי שמירה כראוי⁷⁵, שור המועד, וכן לגבי נזקי שן ורגל שהם מועדים מתחלתם, די להם בשמירה פחותה⁷⁶, והיינו שקשרה במוסירה, והוא חבל שאינו יכול לנתקו כי אם בכח שאין דרכו בכך, או שהניחה במקום המשתמר כדרכו וסגרו בדלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה, אף על פי שאינה יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה, וי"א⁷⁷ שבשמירה פחותה שור מועד חייב חצי נזק. וי"א⁷⁸ שאם הלכה פעם אחת לשדה או לחצר חבירו, חייב על אותו מקום עד שישמרנה שמירה מעולה.

שור תם⁷⁹ צריך שמירה מעולה, והיינו בדלת שיכולה לעמוד גם ברוח שאינה מצויה.

⁷³ שו"ע ונו"כ שצו ב

⁷⁴ כגון שחתרה, וכ"ש כשהזיקה באונס, וכתב בגידולי שמואל ריש ב"ק שאם פשע בשמירת שורו, אף על פי שבשעת הנזק הוא אנוס בשמירה, כיון שממונו הוא חייב, אמנם אם פשע ואח"כ חדל מלהיות ממונו, כגון שהפקירו או מכרו למי שאינו בר שמירה, וכן אם מת לאחר פשיעה, כיון שבשעת הנזק לאו ממונו הוא פטור, וכתב עוד שם שעכו"ם שפשע ונתגייר בשעת הנזק חייב, עיין שם.

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שם א

⁷⁶ וילפינן מקראי, כמו שהביא הסמ"ע שם ב הטעם דבמועד סני בשמירה פחותה משא"כ בתם כן הוא בגמרא והוא דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי דאין לך אדם שאין משמר את שורו לפחות שמירה פחותה, ואפ"ה חייבתו התורה אשור תם, אלמא שמירה מעולה בעי, והדר כתב רחמנא [שמות כ"א ל"ו] ולא ישמרנו גבי מועד דנעביד ליה שמירה, והו"ל ריבוי אחר ריבוי ואינו אלא למעט, ומיעט דאין צריך בו שמירה מעולה. וגבי שן ורגל ושהן מועדין מתחילתן ובער ושלח כתיב [שם כ"ב ד'], דמשמע דאינו חייב עליהן עד דהו"ל דומה כאילו ביער ושלח בידים דהיינו שלא שמרו כלל, הא עבד שמירה כל דהו אינו חייב בהו.

⁷⁷ עיין בסמ"ע שם ב שנחלקו הראשונים בדין קרן מועדת בשמירה פחותה אם פטור גם מחצי נזק דתמות, והיינו אם אמרינן צד תמות במקומה עומדת לענין זה, להרמב"ם [פ"ז מנזקי ממון ה"א] הן פטורין לגמרי אפילו מחצי נזק, ולתוס' והרא"ש [ב"ק פ"ד סי' ו'] אינן פטורין אלא מנזק שלם בדין שור המועד, אבל חצי נזק חייב, דלא עדיף לענין חצי נזק לאחר שנעשה מועד מבעוד היותו תם ובגמרא משמע דילפינן מהכלל דאין רבוי אחר רבוי אלא למעט אבל לא ממשמעות הפסוק, אבל המאירי כתב לבאר דהואיל והכתוב תלה ענינו בחסרון שמירה הורה שבשמירה כל דהו דיו, והוסיף לתת טעם הואיל וקול יש לו, אף הבריות ראויות להשמר ממנו, עיין שם, וצ"ע.

⁷⁸ שו"ע ונו"כ שצד ב

⁷⁹ שו"ע ונו"כ שצו א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ז. נשברה כדו ולא סילקה נפלה גמלו ולא העמידה ... פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

כבר התבאר לעיל דף כח. ודף נו. שאם היה מהלך⁸⁰ עם כדו ברה"ר ונתקל ונפל ונשבר הכד, והוזק אדם בחרסיו לאחר נפילה, פטור, שמן הסתם אדם מפקיר חרסיו, וסתם נתקל לאו פושע הוא⁸¹, אא"כ נתכוין⁸² לזכות בחרסיו היה לו פנאי לסלקן שאז חייב⁸³.

נפל מתוך פשיעה⁸⁴ חייב בין בנזקין שבשעת נפילה ובין שלאחר נפילה. אף לאחר נפילה, ואף לאחר שהפקירן, שמפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה חייב.

וכן הדין בנפלה בהמתו ברה"ר והוזק בה אחר⁸⁵.

המפקיר נזקיו⁸⁶ לאחר נפילת אונס, אף על פי שנתבאר שהוא פטור, אם היה יכול לסלק הנזק ולא סילק חייב מדיני שמים⁸⁷.

ח. דבנתקל פושע הוא פליגי

⁸⁰ שו"ע ונו"כ תיב ד

⁸¹ והו"ל כמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס.

⁸² וכתב בערוה"ש דאין להקשות איך יזכה במחשבה בעלמא, דכיון שנתכוין לזכות בשברים מעולם לא יצאו מרשותו, אבל אם מתחלה הפקירן ואח"כ נתכוין לזכות בהם אינו קונה בלי הגבהה, וצ"ע בלשון השו"ע שכתב בנזקין שזיקו אח"כ, דמשמע שגם אח"כ זוכה בכונה בלבד, ואפשר שכונת השו"ע דאע"פ שכשנעשו הכלים בור באונס נעשו, ואף אם יקנה אח"כ יהא פטור כיון שהוא לא עשה הבור, וגם בשעת עשיית הבור לא היה שלו, קמ"ל שגם באופן זה חייב.

⁸³ דהו"ל בורו כל שלא סילקן,

⁸⁴ ובשו"ע לא ביאר מהי נפילת פשיעה, ונראה דהיינו כשהלך במקום מכשולים והיה לו להזהר ולא נזהר, ונראה דעל נזקין שבשעת נפילה חייב כדין אדם המזיק, ולא מדין בור, שלא מצינו דין בור כשהולך ומזיק אלא בכותל לאחר שהתרו בו, והרי הכא לא התרו בו, וצ"ע. פתחי חושן שם פרק ח הערה לא

⁸⁵ כמ"ש בגמרא נפלה גמלו ולא העמידה, והיינו שאם נפלה באונס פטור בין בשעת נפילה ובין לאחר נפילה, אם הפקירה, ואם נפלה בפשיעה חייב, ובשו"ע לא הביין דין זה, וצ"ע. ובהגהות חשק שלמה ב"ק דף לב הקשה אמאי לא נימא בזה איש בור ולא שור בור, דסו"ס בור זה נעשה ע"י בהמתו, וע"י ספר מאורי אש פרק ג.

⁸⁶ שו"ע ונו"כ תיב ה

⁸⁷ מדין גרמא בנזקין שחייב מדיני שמים, כדמוכח כאן, ומשמע שאפילו הפקירו מיד, כגון חרסים שמסתמא מפקיר, וכ"ש כשנודע לו שחל עליו חיוב סילוק התקלה, ואח"כ הפקיר אף על פי שמועיל לפטרו מדיני אדם, וכן משמע בבבאור הגר"א ובערוה"ש סימן תטז, חייב מדיני שמים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר לעיל דף כט. שמי שהיה⁸⁸ טעון כד, ונתקל ונשבר הכד והזיק לאחרים בשעת נפילה, פטור⁸⁹, דנתקל לאו פושע הוא⁹⁰.

ט. זיל אייתי ראייה דממחית לתרנגולים ואפטרך

כל אומן שקלקל בשעת⁹¹ מלאכה שעושה⁹² בחנם, ובא להפטר מחמת שהוא מומחה, בדרך שהתבאר עליו להביא ראייה שהוא מומחה⁹³, ואם לא הביא משלם⁹⁴.

⁸⁸ שו"ע ונו"כ תיב ד

⁸⁹ בן כתבו הר"י (ב"ק י"ג ע"א מדפי הר"י) והרמב"ם (פי"ג מנזקי ממון ה"ז), וגם הטור סתם וכתב בסימן זה בן בסעיף ו', ולא חילק בין נתקל במקום מדרון לבמקום שאינו מדרון, אכן בריש סימן ש"ד חילק ביניהם וכתב דנתקל במקום שאינו מדרון פושע הוא מדינא, וכן פסק בקיצור פסקי הרא"ש בסוף פרק האומנין (ב"מ פ"ו סי' י"ט), אבל הרא"ש ג"כ לא הזכיר שם חילוק בין מקום מדרון לאינו מקום מדרון. סמ"ע שם ו וכ"כ שם ובש"ך סי' דש א

⁹⁰ בערוה"ש כתב שהרמב"ם חולק ומחייב והעלה בדעת הרמב"ם שלא חייבו באונס אלא כשמזיק בשעת מעשה, כגון הך דנתקל ונפל על הכלי, וכן בנתקל ונשברה כדו והזיק בשעת נפילה חייב, ודלא כהטור, משא"כ כשהוחלק אחד במים שבא הנזק לאחר מעשה, והוקשה לו על המחבר שכאן סתם כהרמב"ם בנתקל ונפל על הכלי, ובסימן תיב סעיף ד פסק כדעת הטור שאם היה טעון כד ונתקל ונשבר הכד והזיק לאחרים, אפילו בשעת נפילה פטור, וצ"ל דס"ל דנתקל לא הוי אונס גמור, ולכן בנתקל והזיק לאדם בשעת נפילה, כהך דסימן תיב, שגם האדם הנזק צריך לשמור עצמו, אף על פי שאינו פושע, מ"מ האנוס פטור, אבל בנתקל ונפל על הכלי, כיון שאין גורם אחר בנזק חייב הנתקל, עיין שם,

⁹¹ שו"ע ונו"כ שו ד

⁹² שו"ע ונו"כ שם ז

⁹³ (בחזו"א ב"ק סימן ז ס"ק יח) כתב בטעם הדבר שעליו להביא ראייה, דחייבו הוא מדין שומרים, וכשם ששומר אינו נאמן לומר שנאנסו עד שישבע, ה"נ הו"ל כיש רואה, שהרי יכול להביא ראייה שהוא מומחה, וכתבו האחרונים דלא אמרינן סתם מצויין אצל שחיטה מומחין הם, כיון שקלקל, וכ"כ הש"ך (ביו"ד סימן א סק"ד), ובחידושי רעק"א (שם) הקשה דא"כ כשקלקל פעם אחת לא ימסרו לו לשחוט, וזה לא מצינו,

⁹⁴ . ראיתי בס' פ"מ ליו"ד [סי' א' שפתי דעת סק"ד] שנתקשה בזה מ"ט יצטרך זה הטבח להביא ראי' דמומחה הוא והרי רוב מצוין א"ש מומחים ובעלמא קימ"ל אין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מהמוחזק והכא אדרבה רובא מסייע לי' להטבח ואמאי מצריכי לי' לאייתי ראי' עש"ה מה שתי' לו חכם א' ומה שהשיב עליו. ולדידי לק"מ דנהי דרוב מצוין א"ש מומחים הם אבל לא אומנין והכא בעי לאתוי ראי' דאומן הוא וכל שאינו אומן אף שהוא מומחה פושע הוא דלא הו"ל לי' למשחט, תדע שהרי הש"ג בפ' הגוזל [לה, ב מדפי הר"י] כתב דאפי' שוחט שיש לו קבלה כמו שנוהגין האידנא בעי לאתוי ראי' דמומחה הוא למיפטר נפשי היכי דקלקל, והרי התם ודאי רשאי לאכול משחיטתו ואפ"ה כשקלקל חייב לשלם ואף דקימ"ל דלעלופי לא חיישינן היינו לענין איסורא אבל לענין ממון כל שאינו אומן יד ובקי בטיב המלאכה מיקרי פושע אם קלקל וזה ברור. תרומת הכרי שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

**י. המוליד חטים לטחון ולא לתתן ועשאו סובין או מורסן
קמח לנחתום ועשאו פת ניפולין בהמה לטבח וניבלה חייב
מפני שהוא בנושא שר**

כשנתן חטים⁹⁵ לטחון ולא לתתן בדרך בעל רחיים לשרותן במים תחילה ולכתשן במכתשת להסיר קליפה החיצונה כדי שיהא הקמח או הסולת יפה⁹⁶, ונעשה קמח רע, חייב לשלם. ויש אומרים⁹⁷ שדינו כנזכר ביחס לשוחט בהמה ויש לחלק בין עושה בחנם לבין עושה בשכר.

**יא. מגרומתא דאתאי לקמיה דרב טרפיה ופטריה לטבח
מלשלומי דמי**

השוחט שלא בדק הסכין קודם שחיטה ואח"כ נמצא פגום, ה"ז פושע ואפילו שחט בחנם חייב⁹⁸, ואם שחט כמה בהמות ובדק תחלה אבל לא בדק בין שחיטה לשחיטה, ואח"כ נמצא פגום, נחלקו הפוסקים⁹⁹.

⁹⁵ שו"ע ונו"כ שו"ד

⁹⁶ סמ"ע יא

⁹⁷ במחנ"א (ה' שומרים סימן לט) כתב בדעת הראב"ן שכל שאינו מזיק בידים פטור באומן, ולכאורה היה אפשר לומר שגם במה שלא לתת אינו מזיק בידים, אבל אי אפשר לומר כן, שהרי כשמתן החטים בלא ליתתה בראוי נעשה כמזיק בידים. ובגמרא הוזכר עוד שנתן קמח לנחתום ועשאו פת ניפולין, והיינו פת שנשבר ונופל כשאוחזין בו.

⁹⁸ כן נראה מדברי הפוסקים, ואף על פי שהוא ספק, סתם סכין בחזקת פגום הוא.

⁹⁹ הט"ז ביו"ד (סימן יח סק"ח) כתב בשם הלבוש שחייב לשלם דמזיק בידים הוא, והט"ז חולק, שבדיקה בין שחיטה לשחיטה אינה אלא זהירות ולא ברי היזיקא, ומביא ראיה גם מההיא מוגרמתא (ב"ק דף צט ע"ב) שפטרו רב מלשלם אף על פי שהכנים עצמו לספק, ובנקודה"כ (שם) פסק בהלבוש, דבההיא מוגרמתא לא היה אצל השוחט ספק כלל, שסבר דהלכה כר' יוסי, וגם דרך הסכין להפגם כששוחטין הרבה, ובמזיק בידים לא בעינן ברי היזיקא, ועי' בדרכ"ת (שם סק"פ) וכן במנחת יוסף שהאריך בכמה הלכות בדיני תשלומי השוחט שניבל. ועי' דברי חיים (דיני שומרים סימן יט).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

בדק הסבין קודם שחיטה ואח"כ נמצא פגום¹⁰⁰, וכן בשנמצא ספק בשחיטה¹⁰¹, אף על פי שהבהמה אסורה באכילה, כיון שאינו אלא מספק פטור השוחט¹⁰², ומ"מ אינו מקבל שכר¹⁰³.

**יב. כשיצא לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה
אעשה שחבירי רבו עלי ועל זה נאמר הולך רכיל מגלה**

סוד

המרגל בחברו עובר בלא תעשה, שנאמר, (ויקרא יט פסוק טז) לא תלך רכיל בְּעַמֶּיךָ ועון גדול הוא, וגורם להרג נפשות רבות מישראל¹⁰⁴, לכך נסמך לו, לא תעמד על דם רֵעֶךָ.

איזהו רכיל¹⁰⁵ זה שטוען דברים מזה לזה שמספר למישהו, כך אמר פלוני עליך, כך עשה לך פלוני, כך וכך שמעתי עליו שעשה לך, או רוצה לעשות לך שדבר זה גורם שנאה בין אדם לחבירו. ואפלו אם הוא אמת גמור, שאין בו תערבת שקר אפלו שלא בפניו, ואפלו אם הוא יודע בעצמו, שהיה אומר דבר זה אף בפניו, גם כן אסור, ורכילות מקרי¹⁰⁶.

¹⁰⁰ שו"ע ונו"כ שו"ה

¹⁰¹ כגון שנעשה בשחיטה דבר שהוא פסול מספק, כגון במקום שלחד מ"ד הוא הגרמה, או ששהה במיעוט סימנים, שהוא איבעיא דלא איפשיטא, ומספק שחיטתו פסולה.

¹⁰² וכתב בכנה"ג שאפילו אינו מומחה פטור, שמספק לא מפקינן ממונא, ובתרוה"ד (סימן קפו) כתב שכל חומרא שהיה לשוחט לידע, כיון שנפסק לאיסור הוי כודאי מריפה וחייב השוחט, ורק בחומרא שלא היה על השוחט לידע פטור, והרמ"א הכריע דלא כהתרה"ד, והש"ך העלה להלכה כדעת התרה"ד. ובקצה"ח (סק"י) כתב לחלק דבשהיה כל דהו בשוגג פטור משום דהיזק שאינו ניכר הוא, כיון שאינו אלא חומרא יתירה, שהרי השחיטה כשרה להוציא מידי נבילה, משא"כ בשאר חומרות שאנו אוסרים מספק הו"ל כנבילה.

¹⁰³ רמ"א שם, דשמא היתה שחיטתו פסולה

¹⁰⁴ צא ולמד, מה ארע מרכילותו של דואג האדומי, שנהרגה על ידי זה כל נוב עיר הכהנים. ולא זו שכתבנו, הוא מה שכתבתו התורה בפרוש מיוחד לאסור זה, אבל בלאו הכי בלא זה יש עוד הרבה לאוין ועשין אחרים

[שם]

¹⁰⁵ חפ"ן חיים כלל א' סעי' ב' כלל ג' סעי' א'

¹⁰⁶ וכל שכן אם הוא מעיז פניו לומר לו בפניו ממש, אתה דברת עליו, או עשית לו כך וכך, דאסור, ועונו גדול הרבה יותר. אחד, שבוזה הוא מכנים שנאה חזקה בלבו של הנדון על זה, כי מעתה יתקבל הדבר אצלו לאמת גמור, שבודאי יאמר, אלולא שהדבר אמת גמור, לא היה זה מעיז פניו לומר לו בפניו ממש. ועוד, לבד זה הוא מכנים את עצמו ואת אלו השנים לעבר על ידי רכילות כזו על כמה לאוין ועשין המפרשין בתורה, כלל ג' א'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ולפיכך בית דין שישבו¹⁰⁷ לדון ואחר שנשאו ונתנו בדבר, והכניסו את הבעלי דינין, והגדול שבדיינין אמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב. אסור לדיין לומר¹⁰⁸ כשיצא מב"ד אני הייתי מזכה אבל מה אעשה שחברי רבו עלי, והעושה כן הוא מרבה מחלוקת בישראל והוא בכלל הולך רכיל מנלה פוד (משלי יא פסוק יג).

וכן כשיושבים שבעת טובי העיר וכדומה. או כשיושבם בועדת קבלה לבית הספר, או משרה וכיו"ב, או בדיון הנוגע לאדם מסוים אפי' הכריעו שלא לטובתו צריכין לזהר מאד כל אחד ואחד, שלא לספר אחר כך דעתו או דעת פלוני, שהיה מתחלה בענין זה לטובת אותו אדם, אך חבריו רבו עליו והכריחוהו לילך כדעתם. ואפי' לרמוז שאין דעתו נוחה במה שפסקו שלא לטובתו אסור כיון שממילא יטור בלבו מחמת זה לשאר וכ"ש אם היתה ההכרעה לטובת אותו האדם שאין לגלות את זהות המתנגדים לו וזה אפי' אם לא הסכימו ביניהם שלא לגלות אלא בסתמא¹⁰⁹.

יג. המראה דינר לשולחני ונמצא רע ... אומן פטור כגון דננו ואיסור דלא צריכי למיגמר כלל ... טעו בסיכתא חדתא ... רבי חייא לפני משורת הדין הוא דעבד

המראה מטבע¹¹⁰ לשלחני לבחנו אם הוא טוב כדי לקבלו, ואמר לו יפה הוא, וקיבלו ונמצא שהוא רע¹¹¹, אם אינו בקי ביותר שעדיין צריך להתלמד, חייב

¹⁰⁷ שו"ע ונו"כ יט א

¹⁰⁸ כתב מהר"א שטיין [על הסמ"ג] בלאוין ט', גם בכלל לאו זה דלא תלך רכיל שלא יאמר אחד לנידון הדיין עשה לך שלא כדין במה שחייב אותך, כדאמרינן בהגוזל [ב"ק צ"ט ע"ב] גבי מגרומתא כו', והביאו הב"ח [סעיף ב']. ואין ראיתו מהגוזל מוכרחת, וע"ש בש"ס. ש"ך שם ב

¹⁰⁹ חפ"ז חיים הל' לה"ר כלל ב' סעי' י"א

¹¹⁰ שו"ע ונו"כ שו ו

¹¹¹ כתב בקצה"ח (סימן שו ס"ק יא) בשם המרדכי שאינו חייב אלא כשנחסר מחמת רעתו והשלחני אמר שהוא טוב, אבל אם נמחה צורתו פטור, דהא השף מטבע של חבריו בידים נמי פטור, כמ"ש בסימן שפו (סעיף ג), וכתב הקצה"ח שמדברי הגמרא לא משמע כן, שהרי אמרו בדננו ואיסור שמעו בסיכתא חדתא, ופירש"י שנפסלה הצורה והעמידו צורה אחרת, וצורה אחרת דמלא לפחתה צורה ואפ"ה הוי חייב אי לאו דאומן הוא, ובשף מטבע וצר עליה צורה הפוסלת פטור, וגם הפוסקים השמיטו דברי המרדכי, וגם בעיקר סברת המרדכי תמה הקצה"ח דשאני שף מטבע שלא הזיק בגוף המטבע כי אם בצורה, ויכול לתקן אלא שצריך הוצאות, וה"ו דומה לריפוי שאינו חייב אלא באדם ולא בנוקי ממונו, אבל כשחייב לו חוב ודאי שאינו יכול לסלקו אלא במטבע טובה ולא שנמחקה או נפסלה צורתו, וה"נ זה שהיה צריך לקבל מחבריו מעות טובות, וע"י שהטעהו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

בהזיקו אפילו כשעושה בחנם¹¹², ואם הוא בקי ביותר שאינו צריך עוד להתלמד, אם עשה בחנם פטור, ובשכר חייב¹¹³. ויש אומרים¹¹⁴ שכיון שהוא בקי ביותר, אף כשעשה בשכר פטור.

המראה סחורה לתנר¹¹⁵ שישום שווי והוברר שטעה ועי"ז נתאנה זה שהראה לו, ואינו יכול לקבל אונאתו מן המאנה, דין התנר כדין טבח אומן, שבעושה בחנם פטור ובשכר חייב.

לפנים משורת הדין מן הראוי לשלם כל נזק הבא לחבירו מחמת דיבורו¹¹⁶.

קיבל מטבע שנפתחה הצורה ופטרו מחובו או שהלך למדינת הים ונעשה לו נזק, ודאי שחייב השלחני, והסכים בנה"מ (סק"ו) לסברת הקצה"ח.

¹¹² שבבדי לראות מטבעות צריך אומנות יתירה, וכל שאינו בכלל זה הרי הוא כהדיוט לענין זה שחייב אפילו כשעושה בחנם. ובתשב"ץ (ח"ב סימן קעד) לכאורה משמע שבסתם אומן יש לחלק בין עושה בחנם לעושה בשכר, אבל מדברי שאר פוסקים לא משמע כן, ואפילו לדעת הרשב"א (להלן הערה מח) הרי כתב בהדיא שאומן שאינו בקי כל כך חייב אפילו בחנם.

¹¹³ כדעת הרמב"ם

¹¹⁴ דעת הרשב"א הובא בש"מ בשמו, וכ"כ המ"מ בשמו וז"ל, ומסתברא לי דדנכו ואיסור דבקיאי טפי אפילו בשכר פטורין (מדלא חילקו כן בגמרא), וכל השאר אפילו בחנם חייבים, והפרש יש בין אומן בשחיטה לאומן בראיית מטבעות, דאילו גבי שחיטה הדבר תלוי באומנות בידים, ואפילו אומן הבקי כטבחי דציפורי יקלוק לעתים, וא"כ ישגיח ויכוין מלאכתו היטב, ולפיכך לאו אונס גמור הוא, אבל בראיית המטבעות כל שהוא בקי הרבה כדנכו ואיסור, כיון שהדבר תלוי בראיה ובקיאות בצורת מטבעות לא שייך (במ"מ כתב אינו מצוי) שיטעה, וכשמעה אונס גמור הוא, וש"ש פטור מן האונסין (והשו"ע והרמ"א לא הביאו דעת הרשב"א, אבל הש"ך (ס"ק יא) כתב בשם מהרש"ל שפסק בהרשב"א, וגם הריב"ל (ח"ג סימן ל) כתב שהוא ספקא דדינא ולא מפקינן ממונא.

¹¹⁵ שו"ע סימן רכז סעיף כה, עפ"י דברי הרא"ש בתשובה, דלא דמי למראה דינר לשלחני שאפילו בחנם חייב אא"כ בקי כדנכו ואיסור, דשאני הכרת מטבע שצריך בקיאות גדולה ואין לאדם לראותו אם לא שהוא בקי גדול, אבל בשומת המקח אין כל כך אומנות, וכל התגרין בקיאים בשומא לפיכך בשכר חייב ובחנם פטור. ומשמע שאם אינו תגר בכל אופן חייב. ובנה"מ (סימן שו ס"ק יב) כתב ששמאים ששמו לבע"ח והוצרך לקבלו בחובו כפי שומתו, יש להם דין ב"ד וכמעט בדבר משנה דפטורים מלשלם, ונראה דאיירי בג' שמאים כדין שומת בע"ח שצריך ג' בקיאים כמבואר בשו"ע (סימן עג סעיף טו) אבל ביחיד מ"ש מהא דתשובת הרא"ש, ובערוה"ש כתב דאיירי כשביקשום הוא או ב"ד, אבל אם הציעו עצמם לשום אין להם דין ב"ד, ועוד כתב שאם עשו בשכר חייבים בכל ענין.

¹¹⁶ המאירי עפ"י דברי הגמרא גבי ר' חייא שעשה לפנים משורת הדין ושילם, אף על פי שהיה מומחה והיה פטור מדינא, וצ"ע למה לא הביאו הפוסקים דבר זה כאן, ואילו כדיני אבידה גבי זקן ואינו לפי כבודו הביא בשו"ע (סימן רסג סעיף ג) שיש להחזיר לפנים משורת הדין, אף על פי שיש אוסרין שם, ואילו כאן אין שום סברא לאיסור ואין חולק בזה, ועי' תוס' (שם), ואפשר דשם לא בא אלא לאשמעינן צד האיסור שבו. פתחי חושן חלק ד פרק יג סעיף כו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

